

Natuur en biodiversiteit

• 30 % natuur	1
• 3-30-300: Natuur overal nabij	3
• Een rijke biodiversiteit	4
• Tijd voor een echt ambitieus bosbeleid in Vlaanderen	5
• Natuur als oplossing en investering	7
• Het recht van de natuur	7

Het belang van natuur op deze planeet is altijd enorm geweest. Maar natuur wordt steeds meer ingenomen voor andere functies. Wereldwijd komen steeds meer diersoorten op de rode lijst terecht omdat ze met uitsterven bedreigd zijn. In Vlaanderen staat zelfs een derde van alle voorkomende soorten op de rode lijst als kwetsbaar of met uitsterven bedreigd. Het gaat helemaal niet goed met die natuur.

De biodiversiteitscrisis gaat hand in hand met de klimaatcrisis, en beiden zijn sterk met elkaar verweven. Het komende decennium is cruciaal om het tij te keren. Natuur herstellen en beschermen is voor Groen een hoofdzaak. Daarom willen wij dat 30 % van land en zee voorbehouden wordt voor natuur. Niet voor papieren natuur, maar degelijk beschermde, gezonde natuur. Dat voorstel ligt volledig in lijn met wat de klimaat- en biodiversiteitswetenschap vraagt, en met internationale afspraken die we in de EU en in de VN gemaakt hebben. Natuurherstel brengt dan ook heel veel waarde met zich mee, want elke euro geïnvesteerd in natuurherstel levert 8 tot 38 euro op.

Natuur heeft een grote waarde op zichzelf, maar ze is ook onmisbaar voor de mens en voor onze gezondheid. Mensen die wonen of werken met zicht op groen, of die dichtbij groene ruimte wonen bewegen meer, zijn gelukkiger, zijn gezonder, ervaren minder stress en hebben meer sociale contacten. Daarom hameren wij niet alleen op méér, en beter groen, maar ook op voldoende groen in de nabijheid van mensen.

30 % natuur

Het besef dat natuur cruciaal is voor onze toekomst, is op Europees niveau doorgedrongen. In het kader van de Europese Green Deal hebben de lidstaten zich ertoe verbonden om belangrijke natuur te beschermen en die in een goede staat te brengen. De habitat- en vogelrichtlijn zorgde in het begin van deze eeuw tot de aanduiding van Natura2000 gebieden, die beschermd moeten worden. Wij blijven dan ook strijden voor de Natuurherstelwet die op Europees niveau heel wat maatregelen zou bevatten om ecosystemen te herstellen en weer gezond te maken. Zonder de natuurherstelwet zal het

bijna onmogelijk worden om de biodiversiteitscrisis en het uitsterven van diersoorten om te keren. Groen wil dat die afspraken ook consequent geïmplementeerd worden.

Dat betekent voor ons dat er snel werk gemaakt moet worden om de 44 types ecosystemen die voorkomen in Vlaanderen gezond moeten worden. Op dit moment zijn er slechts drie die gezond zijn. Met dat trieste getal bengelen we onderaan de Europese rangschikking. En niet alleen op dat vlak is het huidige natuurbeleid in Vlaanderen beschamend. 35 % van de diersoorten in Vlaanderen zijn uitgestorven, ernstig bedreigd of kwetsbaar. Heel wat opeenvolgende regeringen beloofden om werk te maken van meer natuur. Op de bestemmingskaarten werd zo slechts de helft van wat werd beloofd groen ingekleurd en werd maar 3/4e van het Vlaamse ecologische netwerk ingevuld. Van het idee om natuur te verweven met andere functie werd zelfs maar 5 % gerealiseerd van wat beloofd werd. Nochtans werden deze doelstellingen al begin jaren 2000 ingevoerd en hadden ze niet veel later moeten gerealiseerd zijn.

Groen is de partij in Vlaanderen met het meest ambitieus programma voor onze kostbare natuur. Wij schuiven een natuurplan naar voren, waarmee 30 % van Vlaanderen als natuur beschermd wordt. We willen dat de gebieden waar er extra natuur moet komen tegen 2026 aangeduid zijn, zodat we ten laatste in 2035 in al die gebieden gestart zijn met het opwaarderen van natuur.

Om 30 % natuur te realiseren, moet er in en rond deze natuur ook een actief grondenbeleid gevoerd worden. Groen pleit voor de oprichting van een grondenbank die na overleg tussen verschillende belanghebbenden bepaalt voor welke functie de grond verkocht kan worden zodat de grond de best mogelijke invulling krijgt wanneer deze verkocht wordt en er evenwicht bestaat tussen natuurdoelstellingen en voedselproductie.

Binnen die 30 % onderscheiden we verschillende vormen van natuur. 10 % van Vlaanderen wordt strikt beschermde natuur. Die afspraak werd gemaakt op de internationale biodiversiteitstop in Montreal en ook onderschreven door Europa. Dankzij 30 % natuur vormt er zich een natuurnetwerk dat maximaal verbonden is met grote natuurkernen van topnatuur en kleinere natuurclusters en ecologische verbindingen daartussen. We moeten ervoor zorgen dat dit natuurnetwerk ook verbonden wordt met de steden, zodat voor diersoorten geen no-go zones bestaan, waar pesticides, milieuvervuiling, verstoring door bijvoorbeeld licht of lawaai en verharding voor te weinig kwaliteit zorgt.

Ook willen we dat er in Vlaanderen in totaal zeven nationale parken komen, met duidelijke ambities en verspreid over Vlaanderen, zodat beschermde diersoorten een gezonde leefplaats krijgen. Al deze nationale parken samen moeten bestaan uit natuurtypes eigen aan onze regio. Elk park strekt zich uit over minstens 10.000 hectare. Brussel heeft altijd al een groot deel van haar gewest als natuur beschermd en kan zo rekenen dat het Brusselse deel van het Zoniënwoud bij het Nationale Park Brabantse Wouden wordt opgenomen. Deze nationale parken moeten structureel gefinancierd worden., Verbindingen tussen belangrijke natuurkernen verbeteren we dankzij een belangrijke financiële impuls voor het Vlaams Actieprogramma Ecologische Ontsnippering (VAPEO).

Naast het beschermen van 30 % natuur en het inzetten op natuurherstel, moeten we doorheen heel België maatregelen nemen die de algemene milieu-impact beperken, van mobiliteit over industrie, tot landbouw en wonen. Een programmatische aanpak rond stikstof is cruciaal, Daarom is een eerlijk, rechtszeker en op wetenschap gebaseerd stikstofdecreet, dat de aanpak van het stikstofprobleem in Vlaanderen vastlegt, cruciaal (→ *Lees meer hierover in het hoofdstuk 'Schone lucht en aangenaam geluidsklimaat'*).

Bedrijven moeten gestimuleerd worden, en indien dit onvoldoende resultaat brengt verplicht worden, om hun impact op klimaat en biodiversiteit te verkleinen. Een eerste stap hierbij is het formuleren van op wetenschap gebaseerde doelstellingen (de zogenaamde science-based targets, een internationaal initiatief die een tool ontwikkelde) en een hieraan gekoppeld actieplan. Hierbij is de doelstelling niet enkel om de druk door bedrijven op biodiversiteit en natuur te verlichten, maar evenzeer om de risico's die de teloorgang van biodiversiteit en natuur op die bedrijven heeft in kaart te brengen en te reduceren. Via een wettelijke kader kunnen deze doelstellingen opgenomen worden in vergunningsvoorwaarden of het aankoopbeleid van de overheid.

3-30-300: Natuur overal nabij

Wie woont of werkt met zicht op groen is gelukkiger, gezonder en ervaart minder stress. De Hoge Gezondheidsraad somde op dat natuur nabij helpt voor een lagere bloeddruk, een verbeterd immuunsysteem, lager stresshormoon, snellere revalidatie en minder allergieën. Het zorgt voor een betere levenskwaliteit, met betere ontspanning, betere focus, meer verwondering en vitaliteit en verbeterd sociaal gedrag. En hoe rijker de natuur, hoe groter de voordelen. Daarom vinden wij dat iedereen recht heeft op groen in de nabije omgeving. De 3-30-300 regel die we naar voor schuiven houdt in dat iedereen vanuit de woning 3 bomen moet kunnen zien, dat 30 % van de wijk bladbedekking moet hebben en dat iedereen op 300 meter van de woning toegang heeft tot een stukje groene ruimte. Zo verankeren we groen overal, en brengen we de positieve effecten van natuur dicht bij iedere burger.

Daarnaast moet iedereen ook grotere stukken natuur kunnen vinden in de omgeving. Daarvoor leggen we groennormen wettelijk vast, die bepalen op welke afstand elke burger het recht heeft om een bepaalde omvang van natuur terug te vinden, die ook rekening houden met het aantal inwoners dat gebruik moet kunnen maken van dit stukje groen. Dat kan bijvoorbeeld zijn minstens 1 hectare buurtgroen op 400 m of een bos van 200 hectare binnen de 5 km. De voorbije jaren ging deze indicator omlaag wat dus wil zeggen dat mensen net steeds minder en minder natuur in de buurt vinden.

Voor al steden kenmerken zich vaak door veel inwoners met weinig toegang tot natuur. Daarom zorgen we voor meer stadsrandnatuur. Bij onze steden zou er zo nog minstens 3000 hectare stadsbos moeten bijkomen. Studies laten zien dat er in wijken waar gemiddeld meer mensen met een laag inkomen leven, vaak het minste groen is. Daarom willen we dat er juist daar als eerste werk gemaakt wordt van ontharding en het toepassen van de 3-30-300 regel.

Hiervoor moet onze ruimtelijke ordening veel beter rekening houden met de nood aan groen nabij (→ *Lees meer hierover in het hoofdstuk 'Ruimtelijke ordening'*).

Bomen buiten bosverband, in straten, in tuinen en op dreven worden momenteel veel te gemakkelijk gekapt. Terwijl volwassen, grote bomen juist zorgen voor de meeste verkoeling, koolstofopvang, luchtfiltering en wateropvang. Wij willen dat ter vervanging van het kluwen aan wetgeving waar bomen nu onder vallen en die onvoldoende zorgen voor bescherming en vele achterpoortjes open laten staan er een geharmoniseerd bomendecreet komt, en dat iedere gemeente een bomenbeheerplan moet voorleggen, waarin afspraken gemaakt worden over de bescherming en het beheer.

Om de gezondheidsvoordelen van groen en natuur zoveel mogelijk te gebruiken willen we dat artsen natuur kunnen voorschrijven voor bepaalde gezondheidsklachten. Wanneer het duidelijk is dat tijd in het groen een patiënt kan helpen. Binnen werkplekken, op scholen en in publieke ruimtes kunnen we binnenplaatsjes, balkons en muren vergroenen. Dat verbetert onze gezondheid, onze productiviteit, onze concentratie en het welbevinden. Vooral bij kinderen is groen nabij belangrijk, omdat de effecten ervan op de ontwikkeling groot zijn. We willen dus ook voldoende natuur als speelnatuur aanduiden, en genoeg natuurelementen voorzien op speelplekken, zoals speeltuinen en op de speelplaats. Ook willen we dat scholen en zorginstellingen (zoals ziekenhuizen, woonzorgcentra, ...) prioritair werk maken van het vergroenen van hun omgeving. Daarvoor moeten subsidies vanuit Vlaanderen en Brussel voorzien worden. Dankzij de inzet op meer groen nabij de woonplaats van mensen kunnen we het stedelijk hitte-eilandeffect temperen wat de gezondheid ten goede komt. Door over heel het land in te zetten op meer natuur kunnen we ook daarmee bijdragen aan gematigdere temperaturen in tijden van extreem weer.

Een rijke biodiversiteit

Zonder een rijke biodiversiteit, is onze natuur niet veerkrachtig. Natuur die bestaat uit een beperkt aantal soorten is dus veel meer vatbaar voor de gevolgen van klimaatverandering, zoals hitte, droogte, wateroverlast, ziektes of invasieve uitheemse soorten. Planten- en diersoorten kennen natuurlijk geen land- of gewestgrenzen, de ecosystemen van de wereld zijn sterk verbonden. Het verdwijnen van het Amazonewoud heeft een impact in België, omdat het de wereldwijde watercyclus verandert en broeikasgassen vrijstelt die ook hier het klimaat beïnvloeden.

Vice versa veroorzaakt onze consumptie biodiversiteitsschade wereldwijd. 95 % van alle schade aan biodiversiteit die gelinkt is aan consumptie grijpt plaats in het buitenland. Daarom pleit Groen voor het principe van 'passende zorgvuldigheid' (due diligence), wat betekent dat er geen ontbossing of andere vorm van verlies van waardevolle natuur mag veroorzaakt worden door geïmporteerde producten als hout, cacao, koffie, soja of palmolie. België voorziet voldoende slagkracht om de reeds aangenomen regels rond passende zorgvuldigheid nauwgezet op te volgen. De Haven van Antwerpen is een draaischijf voor illegale hout- en dierenproducten. Wij willen dat er extra inspecteurs aangeworven worden

die controleren op illegale hout- en dierenhandel en dat het net opgerichte forensisch houtlaboratorium een structurele financiering krijgt zodat onderzoekers kunnen nagaan of verhandeld hout illegaal is.

Ook binnen onze eigen landsgrenzen kan er nog veel gebeuren om biodiversiteit te bevorderen en te beschermen. We willen dat zoogdieren zoals bevers en wolven hun stek hier terugvinden. Dat kan door ruimte te geven aan de natuur, en op sommige plekken bescherming te voorzien tegen bepaalde risico's, zoals wolfwerende omheining. Zo ontstaan hier opnieuw rijke ecosystemen die tientallen jaren geleden nog veel vaker voorkwamen.

Groen pleit ervoor dat jacht op dieren enkel in functie van natuurbeheermaatregelen kan en enkel op manieren die dierenleed maximaal voorkomen. Recreatieve jacht moet verboden worden. Jagen op soorten die met uitsterven bedreigd zijn, zoals patrijzen, is absurd. Ook het jagen op vossen, konijnen en hazen moet verboden worden.

Als we biodiversiteit serieus nemen, dan moeten we ook dringend investeren in de mensen die deze dag en nacht beschermen. Helaas wordt er op het natuurspersoneel bij de overheid al jarenlang bespaard. In 2020 waren er slechts 85 boswachters, tien jaar eerder nog een derde meer was. Het ambt van boswachter moet gemoderniseerd worden, en het takenpakket kan - in ruil voor meer middelen en capaciteit - uitgebreid worden. Boswachters kunnen naast het toezien op het beheer van natuur ook een belangrijke rol spelen in het sensibiliseren van bezoekers, informeren bij beheeringrepen en actualiseren van beheerplannen. Boswachters moeten optimaal kunnen samenwerken met terreinbeherende organisaties, academici en andere natuurorganisaties die beschikken over veel lokale expertise. Door ook het personeelsbestand van de bosarbeiders uit te breiden geven we invulling aan het vele werk dat er ligt te wachten om heel wat extra natuur te creëren in onze regio en de bestaande natuur te herstellen tot vitale natuur. De blinde besparingen van de afgelopen 15 jaar moeten op zijn minst ongedaan gemaakt worden.

We pleiten ook voor budgetten om een veel beter beeld hebben van hoeveel bos er in Vlaanderen is en of er illegaal bos verdwijnt, zodat de natuurinspectie hier kan optreden.

En op basis van het One Planet One Health principe richten we een coördinatiecentrum op om afstemming te verbeteren tussen de verschillende administraties die werken rond natuur, rond landbouw, rond handel en rond gezondheid. Zo kunnen we snel reageren op noodsituaties, zoals het uit controle geraken van de populatie Aziatische hoornaars of tijgermuggen of het uitbreken van een nieuwe ziekte zoals Covid-19.

Tijd voor een echt ambitieus bosbeleid in Vlaanderen

Bossen zijn een enorm belangrijk onderdeel van een goed klimaatbeleid. De grote boomstammen, het rijke bladerdek, de dikke grondlaag en de levende bodem zorgen er samen voor dat bossen een enorme hoeveelheid koolstof stockeren. Deze koolstofvoorraad zorgt ervoor dat er minder CO₂ in de atmosfeer terechtkomt en zo bijdraagt aan

klimaatverandering. Bomen zijn veruit de meest efficiënte en goedkoopste manier om CO₂ uit de atmosfeer te halen, geen enkele technologie komt daar vandaag bij in de buurt.

Vlaanderen is één van de bosarmste regio's in Europa. Met 140.279 hectare bos verspreid over Vlaanderen is slechts iets meer dan 10 % van Vlaanderen bebost, bijna 4 maal minder dan het Europese gemiddelde. In Vlaanderen wordt jaarlijks ongeveer 200 hectare bos gekapt, of 280 voetbalvelden. Bos dat gekapt wordt, zou gecompenseerd moeten worden met nieuwe aanplantingen. Maar op dat vlak doet de Vlaamse regering het heel slecht. De vorige regering liet een grote achterstand aan compensatiebos achter, en ook deze Vlaamse Regering is een achterstand aan het opbouwen.

De Vlaamse Regering maakte een speerpunt van bosuitbreiding, maar de doelstelling van 4000 hectare bijkomend bos tegen 2024 is nog niet in zicht. Om echt aan bosuitbreiding te doen moet er dus nog heel wat versnellingen hoger geschakeld worden. Een gekapt bos met volwassen bomen is bovendien niet zomaar te vervangen met een nieuwe aanplant. Het kost een hele tijd om dezelfde rol in het ecosysteem te spelen. Daarom stellen we een strenger ontbossingsbeleid voor met een moratorium op het kappen van oude waardevolle bossen. Via bosuitbreiding komt er ook bos bij. Het bosdecreet dat regelt welke bossen niet gekapt mogen worden bevat veel te veel uitzonderingen, waardoor er te veel bos verdwijnt, ook oud en waardevol bos.

Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft meer adviseurs nodig, zodat aanvragen om bos te kappen grondiger beoordeeld kunnen worden. Momenteel worden er nog steeds bossen gekapt waar eigenlijk een ontbossingsverbod geldt, daar moet een einde aan komen. Wanneer het ANB een onderbouwd negatief advies geeft tegen een ontbossing, dan moet dat automatisch leiden tot een weigering van de vergunning. De eigenaar kan op dat moment eenmalig aanspraak maken op een vergoeding waarna het bos definitief beschermd wordt.

Groen pleit voor een aangepast, sluitend en ambitieus natuur- en bosdecreet, dat bovenstaande beschermende maatregelen vastlegt en zo naar analogie van het Duinendecreet uit de jaren '90 onze waardevolle bossen beschermt. Met het Duinendecreet werd een groot oppervlakte duinen gered van het beton. Bouwpromotoren verloren het recht om de duinen te vernietigen, maar werden hier wel redelijk voor vergoed.

In Vlaanderen moet er minstens 30.000 hectare bijkomend bos gepland worden, en er moet 20.000 hectare bos aangeduid worden als Europees beschermd bos, met instandhoudingsdoelstellingen.

Ontbossing in het kader van een goedgekeurd beheerplan vormt een uitzondering op het ontbossingsverbod, maar ook dan willen we dat ontbossing wordt gecompenseerd. Lokale houtproductie moet binnen de maten van duurzaam bosbeheer mogelijk zijn, op voorwaarde dat er niet meer hout uit een bos verdwijnt dan er bijkomt. Aangezien hout een goede en duurzame grondstof is kan het niet de bedoeling zijn dat al het hout vanuit het buitenland komt.

Natuur als oplossing en investering

Elke euro die je investeert in natuurherstel, brengt 8 tot 38 euro op. Natuur is cruciaal voor landbouw en voedselproductie, verkoeling in steden, luchtfiltering, het behoud van onze gezondheid. Elk van die functies heeft ook een maatschappelijke en economische meerwaarde. Het voorkomen van en beschermen tegen klimaatverandering, verbetering van de productiviteit voor voedselproductie, verlaging van gezondheidskosten, minder kosten in geval van wateroverlast, enzovoort.

Wanneer overheden overwegen of er nieuwe natuur gecreëerd moet worden, dan willen we dat al die voordelen meegenomen worden in de overweging. Zowel de VN als Europa zijn volop bezig met het ontwikkelen van een platform waarop deze zogenaamde ecosysteemdiensten in kaart gebracht worden. Wij pleiten ervoor dat ecosysteemdienstenberekening verplicht worden bij milieueffectenrapporten van zowel plannen en projecten. En we onderzoeken de invoering van premies voor geleverde ecosysteemdiensten voor eigenaars die ervoor kiezen om aan natuurontwikkeling te doen. We richten een transversaal kenniscentrum natuurgebaseerde oplossingen op die opportuniteiten van natuurgebaseerde oplossingen over de verschillende beleidsdomeinen kan inzetten.

Hoewel er een dusdanige "businesscase" is om te investeren in natuur, is het net zo verwonderlijk dat er amper zicht is op hoeveel er geïnvesteerd wordt in natuur en biodiversiteit. Volgens schattingen van WWF besteedt België (over alle bestuursniveaus) ongeveer 1 miljard euro per jaar aan natuur en biodiversiteit. Om onze internationale engagements na te komen zouden investeringen in natuur naar minstens 1,6 miljard euro per jaar moeten worden opgetrokken. Dat lijkt veel, maar zou nog steeds maar 0,22 % van het BBP zijn. Er wordt vandaag nog steeds veel meer geld gegeven aan subsidies, premies en voordelen voor zaken die slecht zijn voor de natuur dan er naar natuur zelf gaat, denk aan subsidies aan fossiele brandstoffen.

Het recht van de natuur

Ondanks het feit dat er in België heel wat natuurregelgeving bestaat, blijft onze natuur erop achteruitgaan. Vaak loopt het mis bij de uitvoering van de regelgeving en in conflicten tussen de vele regels die er zijn, zoals bestemmingsplannen, veldwetboek, pachtregelgeving, natuur- en bosdecreet, overlap van bepaalde beschermingszones, onroerend erfgoed, enzovoort. Al die regelgeving moet geharmoniseerd worden.

Goede regelgeving beschermt de natuur, en biedt rechtszekerheid aan burgers, ondernemers en overheden. De Vlaamse overheid heeft een grote achterstand opgebouwd in lang vastgelegde natuurdoelstellingen. Het stikstofprobleem heeft laten zien dat dit kan leiden tot een vergunningenstop en grote rechtsonzekerheid. We hebben een overheid nodig die duidelijke afspraken en ambities formuleert, en die zich daar ook aan houdt.

Regelgeving en doelstellingen zijn niets zonder handhaving, en ook op dat vlak doet Vlaanderen het niet goed. Het aantal hectare illegaal gekapt bos is in de afgelopen jaren toegenomen, tot 90 voetbalvelden groot. Regelmatig wordt dat verloren bos niet hersteld, maar wordt de situatie geregulariseerd. Allereerst moeten er meer handhavers aangeworven worden, om fouten tegen de natuurregelgeving tegen te gegaan. Er moeten monitoringstools komen die proactief op zoek gaan naar overtredingen tegen de natuurregelgeving om er zo voor te zorgen dat overtreders hun straf niet ontlopen.

Daarnaast willen we dat de bescherming van de natuur verankerd wordt in het recht. Ecocide, het vernietigen van natuur, moet streng bestraft worden. We willen ook dat mensen of verenigingen in naam van een bos, natuur of een waterlichaam naar de rechter kunnen stappen om zo een juridische stem te geven aan deze natuur. Zo willen we rechtspersoonlijkheid voor natuur invoeren.